

MR. LOVEDAY KIS KIRÁNDULÁSA

1.

– Meg fogod látni, hogy apád nem sokat változott – jegyezte meg Lady Moping, amint az autó befordult velük a Megyei Otthon kapuján.

– Intézeti ruhában lesz? – kérdezte Angéla.

– Ugyan, kedvesem, dehogy. Őt a maximális figyelmességgel kezelik.

Angélának ez volt az első látogatása; ő akarta, hogy eljöjjenek.

Tíz év telt el az óta a zivataros nyárvégi nap óta, amelyen Lord Mopingot beszállították; Angélának zavaros, keserű emlékei voltak arról a napról; Lady Moping szokásos évi garden-partyjáról egyébként is mindig keserű emlékei voltak, de ezt a szeszélyes időjárás tette különösképpen zűrzavarossá, ugyanis az első vendégek megérkeztéig gyönyörű, derült idő volt, aztán egyszerre csak nyakukba szakadt a zápor. Mindenki rohant fedelet keresni a feje fölé; a sátor összedőlt; tolongás, pánikszerű szék- és párnacipelés; a szél felkapott egy abroszt, és az araukáriafenyő ágai közé tette, ott verte tovább az eső; aztán az ég kitisztult, és a vendégek kióvakodtak a süppedős gyepre; újabb zápor; újabb húsz perc napsütés. Elmondhatatlanul szörnyű délután volt, de a legszörnyűbb még hátravolt: hat óra felé apja öngyilkosságot kísérelt meg.

Lord Mopingnak e garden-partyk alkalmával mindig is szokása volt öngyilkossággal fenyegetőzni, abban az évben azonban tényleg felkötötte magát a nadrágtartójára: a pálmaházban lógott elfeketült arccal; a szomszédok, akik ott kerestek menedéket az eső elől, levágták, és még vacsora előtt eljött érte a csukott autó. Lady Moping alkalmanként meglátogatta az otthonban, de teaidőre mindig hazaért, és ilyenkor rendszerint elég szófukar volt.

A szomszédok közül többen helytelenítették Lord Moping ilyenformán való elszállásolását. Pedig nem volt ő egyszerű bennlakó. Az otthonnak abban a szárnyában kapott helyet, amelyet a gazdagabb örültek elkülönítésére tartottak fenn. Ezek az örültek részesültek mindabban a kedvezményben, ami csak gyarló állapotukban megengedhető volt. Maguk választhatták meg a ruhájukat (és fantáziájuk néha kimeríthetetlen volt), a legdrágább szivarokat szívhatták, és a beszállításuk évfordulóján annyi bennlakót vendégelhetek meg, ahányat csak akartak.

Tény azonban, hogy az intézmény korántsem a legdrágább volt e nemben; a szókimondó elnevezés – ELMEBAJOSOK MEGYEI OTTHONA -, amely ott díszelgett a levélpapírjukon, rá volt varrva az alkalmazottak ruhájára, sőt a főbejárat feletti jókora táblára is rá volt festve, a lehető legközönségesebb képzeteket keltette. Barátai több-kevesebb tapintattal időről időre figyelmébe ajánlottak Lady Mopingnak különféle tengerparti szanatóriumokat, „kiterjedt magánbirtokkal rendelkező szakképzett orvosokat, akik kellőképpen gondját viselik az idegi bántalmakban szenvedőknek”, de Lady Moping nemigen törődött velük; ha majd a fia nagykorú lesz, annyi változtatást hajt végre, amennyit akar; addig azonban esze ágában sincs változtatni a maga gazdálkodási rendszerén; férje aljas módon cserbenhagyta őt az évnek azon az egy napján, amikor a támogatására szüksége lett volna, úgyhogy szerinte csak azt kapta, amit megérdemelt.

Nagykabátba bújt magányos figurák csoszogtak, szökdécseltek a parkban.

– Ezek a közönséges örültek – mondta Lady Moping.

– Az apád osztályába tartozóknak szép kis virágoskertjük van. Küldtem nekik tavaly néhány dugványt magam is.

Elhajtottak a sárga téglás, sivár homlokzat előtt, és óda-álltak az orvos különbejáratához, aki az e célra szolgáló „látogatószobában” fogadta őket. Az ablakot belülről rács és drótháló védte; tűzhely nem volt; amikor Angéla idegesen odább akarta húzni székét a radiátortól, kiderült, hogy bele van csavarozva a padlóba.

– Lord Moping bármelyik percben kész fogadni önöket – mondta az orvos.

– Hogy érzi magát?

– Ó, nagyon jól, örömmel mondhatom, hogy nagyon jól. Nemrég összeszedett egy elég csúnya náthát, de ettől eltekintve kitűnő állapotban van. Ideje nagy részét írással tölti.

Csoszogás, szökdécselés hangjait hallották a kockaköves folyosó felől. Egy nyugős hang, amelyben Angéla az apjáéra ismert, azt motyogta: – Mondom, hogy nincs erre időm. Jöjjenek el máskor.

Egy szelídebb, enyhén falusias hang felelt rá: – Ugyan már, jöjjön csak. Formális audiencia, semmi több. Addig marad, ameddig akar.

Az ajtót belökték (zára, kilincse nem volt), és Lord Moping bejött a szobába. Koros, apró emberke kísérté: a haja hófehér volt, az arca jóságos.

– Ez Mr. Loveday, Lord Moping személyzete.

– Titkára – mondta Lord Moping. Rogyadozó léptekkel odament a feleségéhez, és megrázta a kezét.

– Ő Angéla. Ugye emlékszel Angélára?

– Nem mondhatnám. Mit akar?

– Eljöttünk meglátogatni.

– Nos hát, fölöttébb rossz időpontot választottatok. Nagyon el vagyok mostanában foglalva. Legépelte már azt a levelet a pápának, Loveday?

– Nem, milord. Bizonyára emlékszik, hogy megkért rá, nézzek előbb utána bizonyos számadatoknak a newfoundlandi halászföldterületekkel kapcsolatosan.

– Valóban. Milyen szerencse, úgyis át kell fogalmaznunk azt a levelet, azt hiszem. Ebédidő óta meglehetősen sok új értesülés jutott a birtokomba. Bizony... Láthatod, drágám, nincs egy szabad percem. – Angélára vetette nyugtalanul ugráló tekintetét. – Maga nyilván a Duna ügyében jött. Jöjjön vissza később. Mondja meg nekik, hogy minden rendben lesz, de még nem volt időm elég figyelmet szentelni a kérdésnek. Mondja csak meg nekik.

– Rendben van, papa.

– Különben is – mondta nyugösen Lord Moping –, ez teljesen másodrendű kérdés. Előbb még ott van az Elba, az Amazonas, a Tigris, nem igaz, Loveday?... Még hogy a *Duna*. Kis nyavalyás folyó. Magam leginkább pataknak titulálnám. Nos, tovább nem érek rá, örülök, hogy eljöttek, igazán. Többet is tennék magukért, de hát látják, hogy el vagyok foglalva, írják le inkább. Ez az. *Írják le feketén-fehéren.*

Ezzel elhagyta a szobát.

– Mint látják – mondta az orvos –, kitűnő állapotban van. Még hízott is, az étvágya remek, és sokat alszik. Az egész szisztémája pedig úgyszólván kifogásolhatatlan.

Kinyílt az ajtó, és bejött Loveday.

– Bocsánat, uram, de félek, hogy az ifjú hölgyet felzaklatta, hogy ölordtsága nem ismerte meg. Nem szabad zokon venni tőle, kisasszony. Legközelebb nagyon fog örülni, ha meglátogatja. Ma rosszkedvében van, mert lemaradt a munkájával. Tetszik tudni, uram, ezen a

héten a könyvtárban voltam kiségitő, és nem értem rá legépelni őlordsága minden beadványát. Meg aztán a kartotékrendszerével is elakadt. Ennyi az egész. Nem akart ő rosszat.

– Milyen kedves ember – mondta Angéla, amikor Loveday visszatért a gondjára bízott lordhoz.

– Igen, nem is tudom, hová lennénk az öreg Loveday nélkül. Mindenki szereti, a személyzet is, a betegek is.

– Nagyon jól emlékszem rá. Nagyszerű tudni, hogy ilyen kitűnő ápolói vannak az intézetnek – mondta Lady Moping –; a tudatlan emberek annyi mindent összefecsegnek az ilyen otthonokról.

– Ó, Loveday nem ápoló – mondta az orvos.

– Csak nem azt akarja mondani, hogy ő is bolond? – kérdezte Angéla.

Az orvos helyreigazította.

– *Bennlakó*. Nagyon érdekes eset. Harmincöt éve, hogy itt van.

– De én még nála normálisabb embert nem is láttam – mondta Angéla.

– Igen, valóban ezt a benyomást kelti – felelte az orvos –, és az elmúlt húsz évben ennek megfelelően is kezeltük. Ő az intézet lelke. No persze nem magánápolunk, de megengedjük, hogy közösködjön velük. Kitűnően biliárdozik, a koncerteken bűvésztrükköket mutat be, megjavítja a magánápoltak gramofonjait, inaskodik mellettük, segít nekik a keresztretjvény-fejtésben és a többi... izé... passziójukban. Elnézzük, hogy kisebb összegű borraivalókkal honorálják szolgálatait; mostanára kész kis vagyont gyűjtött össze. Még a legproblémásabbaknak is ért a nyelvén. Pótolhatatlan ember.

– És miért van itt?

– Nos, ez eléggé szomorú történet. Még nagyon fiatalon megölt valakit – egy fiatal nőt, akit nem is ismert, lelökte a biciklijéről, és megfojtotta. Utána rögtön feladta magát, és azóta itt van.

– De hát most már teljesen normális. Mért nem engedik ki?

– Nos, ha valakit érdekelne az ügye, nyilván ki tudná járni. De nincsenek rokonai, csak egy mostohanővére Plymouthban. Azelőtt néha meglátogatta, de ez még évekkal ezelőtt volt. Loveday jól érzi magát itt, és biztosíthatom, *mi* nem fogunk lépéseket tenni az irányban, hogy kieresszék. Nagyon is hasznát vesszük itt.

– De hát ez így nem tisztességes – mondta Angéla.

– Vegyük például a maga apját – mondta az orvos. – Loveday titkárkodása nélkül el lenne veszve.

– Ez így nem tisztességes.

2.

Angéla ettől az igazságtalanságtól elkedvetlenedve hagyta ott az intézetet. Anyjától nem sok együttérzést kapott.

– Gondold csak el, egész életedre bezárva lenni az örültekházába.

– Fel akarta akasztani magát a pálmaházban – felelte Lady Moping –, *ráadásul Chester-Martinék szeme láttára*.

– Nem a papáról beszélek. Mr. Lovedayról.

– Ki az? Nem ismerem.

– Dehogynem ismered. Az a bolond, aki a papára vigyáz.

– Ja, apád titkára. Igazán derék ember, az isten is titkárnak teremtette.

Angéla egyelőre ennyiben hagyta a dolgot, de másnap az ebédnél visszatért rá.

– Mami, mit csinál az ember, ha ki akar hozatni valakit az örültekházából?

— Az örültekházából? Jóságos ég, gyermekem, csak nem gondolod, hogy apádat *hazaküldik?!*

— Nem, dehogy. Mr. Lovedayról beszélek.

– Angéla, te tökéletesen meg vagy keveredve. Már látom, hogy nem lett volna szabad magammal vinnem arra a tegnapi kis kirándulásra.

Ebéd után Angéla bevette magát a könyvtárba, és belemerült az örültekkel kapcsolatos törvényekről szóló lexikoncikkbe.

Anyjával nem vitatta meg újra a tárgyat, de két hét múlva, amikor néhány fácánt kellett átvinni apja beszállításának tizenkettedik évfordulójára, feltűnően készségesen vállalkozott a feladatra. Anyját azonban más ügyek foglalkoztatták, nem észlelt semmi gyanúsat.

Angéla áthajtott kis kocsijával az intézetbe, és a szárnyasokat leadva magához kérte Mr. Lovedayt. Loveday éppen koronakészítéssel volt elfoglalva, egyik társa ugyanis minden percben számított rá, hogy kikiáltják Brazília császárává, de félbehagyta a munkát, és kellemesen elbeszélgetett Angélával. Szót ejtettek apja egészségéről és lelkiállapotáról. Majd Angéla feltette a kérdést: – Nem akar kijutni innen?

Mr. Loveday rávetette szelíd, kékesszürke szemét. – Megszoktam ezt az életet, kisasszony. Kedvelem ezeket a szegény embereket, és azt hiszem, többnyire ők is kedvelnek engem. Legalábbis hiányolnának, ha elmennék.

– De hát sose gondol rá, hogy milyen volna szabadnak lenni?

– Ó, dehogynem, kisasszony... sokat gondolok rá.

– Mit csinálna, ha kijutna innen? Mert nyilván van, amit szívesebben csinálna, mint hogy itt éljen.

Az öregember zavartan izgett-mozgott. – Lehet, hogy hálátlanságnak tűnik, kisasszony, de nem tagadom, hogy nagyon örülnék egy kis kirándulásnak, mert a koromtól most még tudnám élvezni. Gondolom, mindenkinek vannak titkos vágyai, és bizony van valami, amiről én is régóta ábrándozom. Ne kérdezze, hogy micsoda... De nem kellene hozzá sok idő. Biztos vagyok benne, hogy ha megtehetném – elég lenne egy nap, egy délután is –, akkor boldogan halnék meg. Megnyugodnék, és teljességgel ezeknek a szegény háborodottaknak szentelném magam. Ebben biztos vagyok.

Könnyek csillogtak Angéla szemében, amint az intézetből aznap délután elhajtott. – Ki fogom járni neki azt a kis kirándulást, áldja meg az isten – mondta magában.

3.

Angéla hosszú hetekre szóló életcélta talált magának. Olyan mérvű szórakozottsággal s ugyanakkor olyan szokatlanul hűvös udvariassággal végezte házikisasszonyi teendőit, hogy Lady Moping hamarjában nem is tudta mire vélni a dolgot.

„Talán beleszeretett valakibe. Csak azt az egyet remélem, hogy nem abba a kétbalkezes Egbertson gyerekbe.”

Angéla rengeteg időt töltött a könyvtárban, keresztkérdéseknek vetett alá minden olyan vendéget, akinek valami köze volt a jog- vagy az orvostudományhoz, s feltűnő jóindulatot

tanúsított képviselőjük, az öreg Sir Roderick Lane-Foscote iránt. Az „elmeorvos”, „jogtanácsadó”, „kormánytisztviselő” szavak éppen olyan romantikusan csengtek most a fülében, mint azelőtt a „moziszínész” vagy a „díjbirkózó”. Elkötelezett nő lett tehát, és ügyét még a vadászati idény vége előtt diadalra is vitte. Mr. Loveday visszakapta szabadságát.

Az intézeti orvos nem lelkesedett, de nem is nagyon ellenkezett. Sir Roderick levelet intézett a belügyminiszterhez. A szükséges okmányokat aláírták, s végül eljött a napja, hogy Mr. Loveday megváljon az intézettől, ahol annyi hasznos évet töltött.

Búcsúztatására egy kis ünnepséget rendeztek. Angéla és Sir Roderick Lane-Foscote ott ült a tornateremben felállított emelvényen, az orvosok között. Alattuk összegyűlt az intézet minden olyan lakója, akiről feltételezhető volt, hogy nem fogják megviselni az izgalmak.

Lord Moping pár megfelelően sajnálkozó szó kíséretében átnyújtotta Mr. Lovedaynek a gazdagabb örültek ajándékát: egy arany cigarettatárcát; azok, akik császárnak képzelték magukat, kitüntetésekkel és tiszteletbeli címekkel halmozták el. Az ápolóktól ezüst zsebórát kapott, s a nincstelen bennlakók közül sokan könnyekre fakadtak az ajándékok átadásakor.

Az ünnepség főszónoka az orvos volt. – Ne feledje – mondta –, hogy legmelegebb jókívánságainkkal távozik innen. Olyan kötelek fűzik mihozzánk, amelyeket senki sem fog elfeledni. Hálaérzetünket az idő csak elmélyíti majd. Ha bármikor megunná az odakinti életet, mi örömmel visszafogadjuk. A posztja betöltetlenül fogja várni.

Vagy egy tucatnyi, különféle módon háborodott bennlakó követte ugrálva, szökdécselve a vaskapuig, amelyen át Mr. Loveday kilépett a szabadságba. Kis útibőröndjét már elszállították az állomásra; ő maga inkább gyalog ment. Terveiről hallgatott, de mivel volt elegendő pénze, a többség úgy vélte, előbb Londonba megy, kiszórakozza magát, azután pedig meglátogatja plymouthi mostohanővérét.

Általános elképedést váltott ki tehát, amikor alig két órával a szabadulása után visszajött. Csintalan, szelíd, önelégült, emlékező mosoly ült az arcán.

– Visszajöttem – közölte az orvossal. – Azt hiszem, most már örökre itt maradok.

— De ilyen hamar, Loveday? Hiszen még ki sem szórakozta magát.

— De igen, uram, köszönöm kérdését, *pompásan* szórakoztam. Régóta ígérettem már magamnak ezt a kis meglepetést. Rövid volt, uram, de pompás, *igazán* pompás. Most már búslakodás nélkül folytathatom itteni munkámat.

Később, fél mérföldre az intézet kapujától, egy gazdátlan kerékpárt találtak. Női kerékpár volt, eléggé megviselt állapotban. Mellette, az árokban hevert egy megfojtott fiatal nő holtteste, aki teájához hazatérőben beérte a lehetőségein elmélkedő Mr. Lovedayt.

(Ford.: Gy. Horváth László)